

ОРГАНІЗАЦІЯ І УПРАВЛІННЯ ФАРМАЦІЄЮ

УДК 615.1:336.12:354(477)

DOI: 10.32352/0367-3057.5.23.01

І. В. ПІЖЕНКОВСЬКА (<http://orcid.org/0000-0001-5065-3147>), д-р мед. наук, проф.,
М. М. БАБЕНКО (<http://orcid.org/0000-0003-1012-136>), канд. фарм. наук, доцент,
Л. О. ГАЛА (<http://orcid.org/0000-0002-0086-2706>), д-р фарм. наук, проф.,
Н. В. ШОЛОЙКО (<http://orcid.org/0000-0002-5083-7218>), канд. фарм. наук, доцент,
Н. О. ДАЦЮК (<http://orcid.org/0000-0002-5975-7978>), канд. фарм. наук, доцент
Національний медичний університет імені О. О. Богомольця, Київ

АНАЛІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ ЛІКАРСЬКИМИ ЗАСОБАМИ ЗА КОШТИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ В УКРАЇНІ

Ключові слова: лікарські засоби, ціноутворення, нормативно-правова база, оцінка медичних технологій, договори керованого доступу

АНОТАЦІЯ

Ціна лікарських засобів є важливим фактором забезпечення доступності для населення у системі охорони здоров'я. Україна активно впроваджує політики ціноутворення в системі охорони здоров'я відповідно до рекомендацій Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ). Рекомендації ВООЗ спрямовано на досягнення двох важливих цілей. По-перше, вони прагнуть забезпечити доступність ефективних лікарських засобів для населення, щоб кожен пацієнт мав можливість отримати необхідне лікування. По-друге, це створення умов для фармацевтичних компаній, щоб вони мали стимул продовжувати свою інноваційну діяльність у сфері медицини.

Метою дослідження є аналіз та оцінка політик ціноутворення, які забезпечують доступність для населення України лікарських засобів за кошти державного бюджету та їх відповідності рекомендаціям ВООЗ.

Встановлено, що в Україні існують декілька напрямів, спрямованих на забезпечення доступності лікарських засобів для населення за рахунок коштів державного бюджету: закупівля лікарських засобів у рамках Національного переліку лікарських засобів, програма «Доступні ліки», централізована закупівля лікарських засобів за кошти державного бюджету, закупівлі інноваційних лікарських засобів через Договори керованого доступу. Ціноутворення на лікарські засоби за різними програмами здійснюється за різними підходами.

Аналіз законодавчого середовища, що регулює ціноутворення на лікарські засоби в Україні відповідно до політик ціноутворення, рекомендованих ВООЗ, виявив, що декілька політик ціноутворення функціонують на задовільному рівні. Серед них зовнішнє та внутрішнє референтне ціноутворення, регулювання націнок, визначення цін на основі вартості, а також звільнення від податків або зниження податку на лікарські засоби. Однак існують політики, які потребують подальшого розроблення та удосконалення. Серед них – сприяння прозорості цін, проведення тендерів та переговорів, об'єднання закупівель, сприяння використанню генериків та біосимілярів із гарантованою якістю, а також впровадження ціноутворення «витрати плюс» для встановлення ціни на лікарські засоби.

Таким чином, уніфікація переліків лікарських засобів та підходів до ціноутворення є одним із найважливіших завдань на шляху до Євроінтеграції. Моніторинг ринкових цін зі забезпеченням контролю їх відповідності є необхідним кроком для поліпшення доступності ефективних лікарських засобів для населення.

I. V. NIZHENKOVSKA (<http://orcid.org/0000-0001-5065-3147>),
M. M. BABENKO (<http://orcid.org/0000-0003-1012-136>),
L. O. HALA (<http://orcid.org/0000-0002-0086-2706>),
N. V. SHOLOIKO (<http://orcid.org/0000-0002-5083-7218>),
N. O. DATSIUK (<http://orcid.org/0000-0002-5975-7978>)

Bogomolets National Medical University, Kyiv

ANALYSIS OF ACCESS TO MEDICINES FOR THE POPULATION BY THE STATE BUDGET IN UKRAINE

Key words: medicines, pricing, regulatory framework, health technology assessment, managed entry agreements

ABSTRACT

The price of medicines is an important factor in ensuring accessibility for the population in the health-care. Ukraine actively implements pricing policies in the healthcare in accordance with the recommendations of the World Health Organization (WHO). WHO recommendations aim to achieve two important objectives. First, they seek to ensure the availability of effective medicines for the population so that every patient has the opportunity to receive necessary treatment. Second, it is to create conditions for pharmaceutical companies to have incentives to continue their innovative activities in the field of medicine.

The purpose of the research is to analyze and evaluate pricing policies that ensure the accessibility of medicines for the Ukrainian population through state budget funding and their compliance with WHO recommendations.

It has been established that in Ukraine, there are several directions aimed at ensuring the population's accessibility to medicines through state budget funding: the purchase of medicines within the National Essential Medicine List, the «Affordable Medicines» program, centralized procurement of medicines and the purchase of innovative medicines through Managed Entry Agreements. Pricing for medicines under various programs is carried out using different approaches.

An analysis of the legislative environment regulating medicine pricing in Ukraine in accordance with WHO-recommended pricing policies has revealed that several pricing policies are functioning at a satisfactory level. These include external and internal reference pricing, mark-up regulation, cost-based pricing, as well as tax exemptions or reductions for medicines. However, there are policies that require further development and improvement. These include promoting price transparency, conducting tenders and negotiations, consolidating procurement, promoting the use of generics and biosimilars with guaranteed quality, as well as introducing cost-plus pricing to determine medicine prices.

Thus, standardization of the lists of medicines and pricing approaches is one of the most important tasks on the path to European integration. Monitoring market prices with control over their compliance is a necessary step to improve the population's access to effective medicines.

Вступ

Забезпечення доступності лікарських засобів (ЛЗ) визначено пріоритетним напрямом діяльності Кабінету Міністрів України (КМУ) на найближчі роки, що відображено в Державній стратегії реалізації державної політики забезпечення населення ЛЗ на період до 2025 року [1].

Ціна ЛЗ є важливим фактором забезпечення доступності для населення у системі охорони здоров'я. Відповідно до Закону України «Про ціни і ціноутворення» [2] ціни класифікують на вільні та регульовані державою. Вільні ціни встановлюють суб'єкти господарювання самостійно за згодою сторін на всі товари, крім тих, що підлягають державному регулюванню. Водночас ціни на ЛЗ, які закуповуються за кошти державного бюджету, в Україні досить суттєво регулюються законодавчими актами.

Україна активно впроваджує політики ціноутворення в системі охорони здоров'я відповідно до рекомендацій Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ)

[3]. Рекомендації ВООЗ спрямовані на досягнення двох важливих цілей. По-перше, вони прагнуть забезпечити доступність ефективних лікарських засобів для населення, щоб кожен пацієнт мав можливість отримати необхідне лікування. По-друге, це створення умов для фармацевтичних компаній, щоб вони мали стимул продовжувати свою інноваційну діяльність у сфері медицини.

Згідно з останнім випуском Рекомендацій щодо ціноутворення на ЛЗ від 2020 року, ВООЗ виділяє десять цінкових політик, які можуть бути використані для встановлення, управління або впливу на ціноутворення на ЛЗ. Важливий акцент у цих рекомендаціях приділяється необхідності взаємодії між різними політиками ціноутворення для забезпечення взаємного підсилення та запобігання неефективного використання цих політик [3].

Українські науковці (Немченко А. С., Косяченко К. Л., Олещук О. М., Назаркіна В. М., Кубарева І. В., Власенко І. О., Демченко І. С., Заліська О. М. та ін.) активно і системно досліджують та вивчають питання ціноутворення на лікарські засоби [4–8].

Метою дослідження є аналіз та оцінка політик ціноутворення, які забезпечують доступність для населення України ЛЗ за кошти державного бюджету та їх відповідності згідно з рекомендаціями ВООЗ.

Матеріали та методи дослідження

У ході дослідження було виконано аналіз поточної нормативно-правової бази та наукової літератури щодо забезпечення населення ЛЗ за кошти державного бюджету та здійснено огляд законодавчого середовища, що регулює ціноутворення на ЛЗ в Україні відповідно до політик ціноутворення, рекомендованих ВООЗ.

Результати дослідження та обговорення

В Україні існують декілька програм, спрямованих на забезпечення доступності для населення ЛЗ за кошти державного бюджету. Серед них важливі такі:

1. Закупівля лікарських засобів у рамках Національного переліку лікарських засобів (Нацперелік) [9, 10].

Останню редакцію Нацпереліку було затверджено постановою КМУ від 01.06.2023 року № 18 [10]. У цей перелік включено ЛЗ, щодо яких було надано позитивні рекомендації Департаментом оцінки медичних технологій (ОМТ) ДЕЦ МОЗ України щодо доцільності їх включення за висновками державної ОМТ. Граничні ціни на ЛЗ із Нацпереліку, які не пройшли ОМТ, встановлюються шляхом проведення зовнішнього та внутрішнього референтного ціноутворення, а також шляхом декларування.

Заклади охорони здоров'я мають можливість закуповувати ЛЗ, які не входять до Нацпереліку, лише після 100%-го задоволення потреби у ЛЗ, що включено до Нацпереліку, та за наявності бюджетних асигнувань, які залишаються після задоволення цієї потреби. На жаль, наразі моніторинг фактичного стану забезпечення ЛЗ є обмеженим.

2. Програма «Доступні ліки» для амбулаторного забезпечення [11, 12].

Програма «Доступні ліки» в Україні розпочалась у 2017 році [11, 12] з обмеженої групи ЛЗ, до якої було включено 23 міжнародні непатентовані назви (МНН) для лікування таких захворювань, як серцево-судинні (17 МНН), цукровий діабет 2 типу (3 МНН) і бронхіальна астма (3 МНН). Ці ЛЗ було включено до Нацпереліку, і їх вартість повністю або частково компенсувалася з державного бюджету (реімбурсація).

Починаючи з квітня 2019 року, адміністрування програми «Доступні ліки» здійснює Національна служба здоров'я України (НСЗУ). Ця програма реімбурсації ЛЗ значно розширилась і на сьогодні включає ЛЗ для лікування таких захворювань:

- серцево-судинні захворювання;
- профілактика інсультів та інфарктів;
- нецукровий діабет, діабет I типу (інсулінозалежний) і II типу;
- хронічні захворювання нижніх дихальних шляхів;
- психічні та поведінкові розлади, а також епілепсія;
- хвороба Паркінсона;
- імунодепресивні ЛЗ;
- лікування болю.

Ця програма стала важливим кроком у забезпеченні доступності ЛЗ для населення України, охоплюючи більш широкий спектр захворювань, щоб пацієнтам на амбулаторному етапі отримати основні ЛЗ безоплатно або з частковою доплатою.

Граничні оптово-відпускні ціни на основні ЛЗ, які включено до програми «Доступні ліки», встановлюються шляхом проведення зовнішнього та внутрішнього референтного ціноутворення. НСЗУ два рази на рік оновлює реєстр ЛЗ, які підлягають відшкодуванню.

Додатково до вищезазначених загальнодержавних програм зі забезпечення доступності ЛЗ в Україні існують регіональні програми закупівлі та відшкодування ЛЗ на рівні обласних, районних та місцевих бюджетів [13]. Ці програми спрямовано на забезпечення потреб окремих категорій населення, зокрема осіб з інвалідністю, осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, а також осіб з певними захворюваннями відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 17.08.1998 року № 1303 [13]. Ці програми створено для того, щоб забезпечити доступність необхідних ЛЗ для тих, хто має особливі потреби, та відіграють важливу роль у підтримці здоров'я цих груп населення та полегшенні їхнього життя.

3. Централізована закупівля ЛЗ за кошти державного бюджету здійснюється через Державне підприємство «Медичні закупівлі України» МОЗ України (ДП Медзакупівлі України), створене 25 жовтня 2018 року [14] та входить до сфери управління МОЗ України. Основним документом для закупівель в Україні є Закон України «Про публічні закупівлі» [15]. У 2023 році ДП Медзакупівлі України було доручено здійснити закупівлю ЛЗ за 24 централізованими напрямками [16]. Разом із програмою відшкодування «Доступні ліки» ця система сприяє забезпеченню належного доступу населення до основних лікарських засобів та необхідних медичних виробів.

З метою забезпечення стабільного доступу пацієнтів до інноваційних ЛЗ в Україні запроваджено можливість заключати Договори керованого доступу, які передбачають умови постачання інноваційного ЛЗ за кошти державного бюджету з метою забезпечення доступності такого ЛЗ для пацієнтів [17]. На сьогодні 11 оригінальних препаратів закуповують за договорами керованого доступу [18].

Постановою Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2020 року № 1300 було уніфіковано процес включення ЛЗ до Номенклатур та Нацпереліку завдяки впровадженню ОМТ [19]. ОМТ дає можливість оцінювати не лише клінічну ефективність та безпеку, але і економічну ефективність, що є ключовим критерієм для обґрунтованого прийняття рішень включення конкретних ЛЗ до переліків, які можуть бути закуплені за кошти державного бюджету.

Україна зараз використовує різні механізми ціноутворення для різних програм. Останні кілька років активно обговорюється питання щодо узгодження політики ціноутворення між різними програмами, такими як «Доступні ліки», Нацперелік

та централізовані закупівлі. Метою є уніфікація механізмів ціноутворення та створення єдиного позитивного переліку, що є важливим завданням в рамках Євроінтеграції [20].

Забезпечення доступу до безпечних та високоефективних ЛЗ є ключовою складовою глобальних зусиль. Належно сформульована та реалізована політика ціноутворення на ЛЗ сприяє поліпшенню доступу пацієнтів до необхідних ЛЗ.

У таблиці наведено узагальнення нормативно-правових актів України, що стосуються політики ціноутворення на ЛЗ відповідно до рекомендацій ВООЗ.

Т а б л и ц я

Нормативно-правові акти, що регулюють ціноутворення на лікарські засоби в Україні відповідно до рекомендацій ВООЗ

Політики ціноутворення згідно з ВООЗ [14]	Нормативно-правові акти України
Зовнішнє референтне ціноутворення	<ul style="list-style-type: none"> – Постанова Кабінету Міністрів України (КМУ) від 03.04.2019 р. № 426 «Про референтне ціноутворення на деякі лікарські засоби, що закуповуються за бюджетні кошти» зі змінами, внесеними постановою КМУ від 04.10.2022 р. № 1117 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо референтного ціноутворення на деякі лікарські засоби, що закуповуються за бюджетні кошти» – Наказ МОЗ від 05.10.2022 р. № 1809 «Про референтне ціноутворення на деякі лікарські засоби, що закуповуються за бюджетні кошти»
Внутрішнє референтне ціноутворення	<ul style="list-style-type: none"> – Постанова КМУ від 04.10.2022 р. № 1117 «Про внесення змін до деяких постанов КМУ щодо референтного ціноутворення на деякі лікарські засоби, що закуповуються за бюджетні кошти» – Наказ МОЗ від 05.10.2022 р. № 1809 «Про референтне ціноутворення на деякі лікарські засоби, що закуповуються за бюджетні кошти»
Регулювання націнок у всьому ланцюгу дистрибуції ЛЗ	<ul style="list-style-type: none"> – Постанова КМУ від 09.11.2016 р. № 862 «Про державне регулювання цін на лікарські засоби» – Постанова КМУ від 17.10.2008 р. № 955 «Про заходи щодо стабілізації цін на лікарські засоби» – Постанова КМУ від 25.03.2009 р. № 333 «Деякі питання державного регулювання цін на лікарські засоби та виробни медичного призначення»
Ціноутворення на основі вартості	<ul style="list-style-type: none"> – Постанова КМУ від 23.12.2020 р. № 1300 «Про затвердження Порядку проведення державної медичної експертизи» – Постанова КМУ від 27.01.2021 р. № 61 «Деякі питання щодо договорів керованого входу та зупинення дії абзацу першого пункту 1² Постанови КМУ від 25.03.2009 р. № 333»
Сприяння прозорості цін	<ul style="list-style-type: none"> – Закон України «Про публічні закупівлі» – Постанова КМУ від 02.07.2014 № 240 «Питання декларування зміни оптово-відпускних цін на лікарські засоби».
Тендери та переговори	<ul style="list-style-type: none"> – Закон України «Про публічні закупівлі» – Постанова КМУ від 27.01.2021 р. № 61 «Деякі питання щодо договорів керованого входу та зупинення дії абзацу першого пункту 1² Постанови КМУ від 25.03.2009 р. № 333»
Об'єднані закупівлі	<ul style="list-style-type: none"> – Закон України «Про публічні закупівлі»
Сприяння використанню генериків та біосимілярів із гарантованою якістю	<ul style="list-style-type: none"> – Постанова КМУ від 27.12.2022 р. № 1464 «Деякі питання реалізації Програми державних гарантій медичного обслуговування населення у 2023 році» – Наказ МОЗ від 15.12.2022 р. № 2265 «Про внесення змін до настанови “Лікарські засоби. Дослідження біоеквівалентності”»

Політики ціноутворення згідно з ВООЗ [14]	Нормативно-правові акти України
Ціноутворення «витрати плюс» для встановлення ціни на ЛЗ	– Постанова КМУ від 02.07.2014 р. № 240 «Питання декларування зміни оптово-відпускних цін на лікарські засоби»
Звільнення від податків або зниження податку на ЛЗ	– Постанова КМУ від 17.10.2008 р. № 955 «Про заходи щодо стабілізації цін на лікарські засоби» – Постанова КМУ від 25.03.2009 № 333 «Деякі питання державного регулювання цін на лікарські засоби та виробни медичного призначення»

Аналіз законодавчого середовища, що регулює ціноутворення на ЛЗ в Україні відповідно до політик ціноутворення, рекомендованих ВООЗ, виявив, що декілька політик ціноутворення функціонують на задовільному рівні. Серед них – зовнішнє та внутрішнє референтне ціноутворення, регулювання націнок, визначення цін на основі вартості, а також звільнення від податків або зниження податку на ЛЗ. Однак існують політики, які потребують подальшого розроблення та удосконалення. Серед них сприяння прозорості цін, проведення тендерів та переговорів, об'єднання закупівель, сприяння використанню генериків та біосимілярів із гарантованою якістю, а також впровадження ціноутворення «витрати плюс» для встановлення ціни на ЛЗ.

Висновки

1. Аналіз законодавчого середовища ціноутворення на ЛЗ відповідно до рекомендацій ВООЗ виявив задовільне впровадження політик ціноутворення в Україні. Однак є політики, які потребують подальшого удосконалення, а саме сприяння прозорості цін, проведення тендерів та переговорів, об'єднання закупівель, сприяння використанню генериків із гарантованою якістю.

2. Встановлено, що в Україні існує декілька програм забезпечення населення ЛЗ за кошти державного бюджету. Визначено, що ціноутворення на ЛЗ за різними програмами здійснюється за різними підходами. Уніфікація переліків ЛЗ та підходів до ціноутворення є одним із найважливіших завдань на шляху до Євроінтеграції.

3. Моніторинг ринкових цін зі забезпеченням контролю їх відповідності є необхідним кроком для поліпшення доступу населення до ефективних ЛЗ.

Список використаної літератури

1. Постанова КМУ від 05 грудня 2018 р. № 1022 «Про затвердження Державної стратегії реалізації державної політики забезпечення населення лікарськими засобами на період до 2025 року». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1022-2018-п#Text>

2. Закон України «Про ціни та ціноутворення». Редакція від 09.06.2022 р. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5007-17#Text>

3. WHO guideline on country pharmaceutical pricing policies. – 2020. – URL: <https://www.who.int/publications/i/item/9789240011878>

4. Демченко І. С. Договори керованого доступу: загальна характеристика // Підприємництво, господарство і право. – 2020. – № 8. – С. 76–81. <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.8.12>

5. Зосименко О. М. Умови договору керованого доступу та особливості процедури укладення таких договорів // Аналітично-порівняльне правознавство. – 2023. – № 4. – С. 137–141. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.04.21>

6. Власенко І. О., Кубарева І. В., Давтян Л. Л., Корж Ю. В. Дослідження сучасних аспектів визначення вартості самоконтролю цукрового діабету // Соціальна фармація в охороні здоров'я. – 2022. – Т 8, № 2. – С. 19–27. <https://doi.org/10.24959/sphhcj.22.259>

7. Назаркіна В. М., Немченко А. С., Косяченко К. Л., Бабенко М. М. Методологія ціноутворення на лікарські засоби в системі охорони здоров'я на фармацевції / За ред. д-ра фарм. наук, проф. А. С. Немченко. – К.: Фармацевт Практик, 2022. – 288 с.

8. Піняжко О. Б., Ковтун Л. І., Заліська О. М. та ін. Впровадження оцінки медичних технологій на етапі доступу до ринку лікарських засобів в Україні // Фармац. журн. – 2020. – Т. 75, № 3. – С. 45–58. <https://doi.org/10.32352/0367-3057.3.20.05>

9. Постанова КМУ від 25 березня 2009 р. № 333, остання редакція 26.08.2023 р. «Національний перелік основних лікарських засобів». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2009-п#n15>

10. Постанова КМУ від 06 січня 2023 р. № 18 «Про внесення змін до Національного переліку основних лікарських засобів». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/18-2023-%D0%BF#Text>

11. Постанова КМУ № 1440 від 29.12.2021 р. «Деякі питання реалізації програми державних гарантій медичного обслуговування населення у 2022 році». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1440-2021-п#Text>

12. Постанова КМУ від 27 лютого 2019 р. № 135 «Деякі питання реімбурсації лікарських засобів». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/135-2019-п#Text>

13. Постанова КМУ від 17 серпня 1998 р. № 1303, редакція від 04.05.2023 р. «Про впорядкування безоплатного та пільгового відпуску лікарських засобів за рецептами лікарів у разі амбулаторного лікування окремих груп населення та за певними категоріями захворювань». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1303-98-%D0%BF#Text>

14. Державне підприємство «Медичні закупівлі України» (ДП МЗУ, ДП «Медзакупівлі України»). – URL: <https://medzakupivli.com/uk/pro-mzu/pro-nas>

15. Закон України «Про публічні закупівлі», остання редакція 01.01.2023 р. – URL: <https://zakon.gov.ua/laws/show/922-19#Text>

16. МЗУ стають єдиним централізованим закупівельником ліків та медвиробів. – 23 січня 2023 р. – URL: <https://medzakupivli.com/uk/pro-mzu/novini/31496-mzu-staiut-iedynym-tsentralizovanim-zakupivelnykom-likiv-ta-medvyrobiv>

17. Постанова КМУ від 27 січня 2021 р. № 61. «Деякі питання щодо договорів керованого доступу та зупинення дії абзацу першого пункту 12 постанови Кабінету Міністрів України від 25 березня 2009 р. N 333». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/61-2021-п#Text>

18. Постанова КМУ № 216 від 07 березня 2022 р., редакція від 21.04.2023 р. «Деякі питання закупівлі лікарських засобів, медичних виробів та допоміжних засобів до них». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/216-2022-%D0%BF#Text>

19. Постанова КМУ від 23 грудня 2020 р. № 1300. «Про затвердження Порядку проведення Державної оцінки медичних технологій». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1300-2020-п#Text>

20. Референтне ціноутворення на ліки в Україні: чи працює механізм? – 2023. – URL: <https://www.apteka.ua/article/668127>

References

1. Postanova KМУ vid 05 hrudnia 2018 r. № 1022 «Pro zatverdzhennia Derzhavnoi stratehii realizatsii derzhavnoi polityky zabezpechennia naseleennia likarskymy zasobamy na period do 2025 roku». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1022-2018-п#Text>

2. Zakon Ukrainy «Pro tsyny ta tsinoutvorennia». Redaktsiia vid 09.06.2022 r. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5007-17#Text>

3. WHO guideline on country pharmaceutical pricing policies. – 2020. – URL: <https://www.who.int/publications/i/item/9789240011878>

4. Demchenko I. S. Dohovory kерованого доступу: zahalna kharakterystyka // Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo. – 2020. – № 8. – S. 76–81. <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.8.12>

5. Zosymenko O. M. Umovy dohovoru kерованого доступу ta osoblyvosti protsedury ukladennia takykh dohovoriv // Analychno-porivnialne pravoznavstvo. – 2023. – № 4. – S. 137–141. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.04.21>

6. Vlasenko I. O., Kubareva I. V., Davtian L. L., Korzh Yu. V. Doslidzhennia suchasnykh aspektiv vyznachennia vartosti samokontroliu tsukrovoho diabetu // Sotsialna farmatsiia v okhoroni zdorovia. – 2022. – Т 8, № 2. – S. 19–27. <https://doi.org/10.24959/sphhej.22.259>

7. Nazarkina V. M., Nemchenko A. S., Kosiachenko K. L., Babenko M. M. Metodolohiia tsinoutvorennia na likarski zasoby v systemi okhorony zdorovia na farmatsii / Za red. d-ra farm. nauk, prof. A. S. Nemchenko. – K.: Farmatsyvt Praktyk, 2022. – 288 s..

8. Piniashko O. B., Kovtun L. I., Zaliska O. M. *ta in.* Vprovadzhennia otsinky medychnykh tekhnolohii na etapi dostupu do rynku likarskykh zasobiv v Ukraini // Farmats. zhurn. – 2020. – T. 75, № 3. – S. 45–58. <https://doi.org/10.32352/0367-3057.3.20.05>

9. Postanova KMU vid 25 bereznia 2009 r. № 333, ostannia redaktsiia 26.08.2023 r. «Natsionalnyi perelik osnovnykh likarskykh zasobiv». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2009-p#n15>

10. Postanova KMU vid 06 sichnia 2023 r. № 18 «Pro vnesennia zmin do Natsionalnoho pereliku osnovnykh likarskykh zasobiv». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/18-2023-%D0%BF#Text>

11. Postanova KMU № 1440 vid 29.12.2021 r. «Deiaki pytannia realizatsii prohramy derzhavnykh harantii medychnoho obsluhovuvannia naselennia u 2022 rotsi». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1440-2021-p#Text>

12. Postanova KMU vid 27 liutoho 2019 r. № 135 «Deiaki pytannia reimbursatsii likarskykh zasobiv». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/135-2019-p#Text>

13. Postanova KMU vid 17 serpnia 1998 r. № 1303, redaktsiia vid 04.05.2023 r. «Pro vporiadkuvannia bezplatnoho ta pilhovoho vidpusku likarskykh zasobiv za retseptamy likariv u razi ambulatornooho likuvannia okremykh hrup naselennia ta za pevnymy katehoriiami zakhvoriuvan». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1303-98-%D0%BF#Text>

14. Derzhavne pidpriemstvo «Medychni zakupivli Ukrainy» (DP MZU, DP «Medzakupivli Ukrainy»). – URL: <https://medzakupivli.com/uk/pro-mzu/pro-nas>

15. Zakon Ukrainy «Pro publichni zakupivli», ostannia redaktsiia 01.01.2023 r. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>

16. MZU staiut yedynym tsentralizovanim zakupivelnykom likiv ta medvyrobiv. – 23 sichnia 2023 r. – URL: <https://medzakupivli.com/uk/pro-mzu/novini/31496-mzu-staiut-iedynym-tsentralizovanim-zakupivelnykom-likiv-ta-medvyrobiv>

17. Postanova KMU vid 27 sichnia 2021 r. № 61. «Deiaki pytannia shchodo dohovoriv kerovanoho dostupu ta zupynennia dii abzatsu pershooho punktu 12 postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 25 bereznia 2009 r. N 333». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/61-2021-p#Text>

18. Postanova KMU № 216 vid 07 bereznia 2022 r., redaktsiia vid 21.04.2023 r. «Deiaki pytannia zakupivli likarskykh zasobiv, medychnykh vyrobiv ta dopomizhnykh zasobiv do nykh». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/216-2022-%D0%BF#Text>

19. Postanova KMU vid 23 hrudnia 2020 r. № 1300. «Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia Derzhavnoi otsinky medychnykh tekhnolohii». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1300-2020-p#Text>

20. Referentne tsinoutvorennia na liky v Ukrainy: chy pratsiuie mekhanizm? – 2023. – URL: <https://www.apteka.ua/article/668127>

Надійшла до редакції 18 вересня 2023 р.

Прийнято до друку 15 жовтня 2023 р.

Електронна адреса для листування з авторами: nvsholoiko@gmail.com

(Шолойко Н. В.)